UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptorium diuine legis venerabilis fratris Joha[n]nis Nider de ordine predicatorum

Nider, Johannes

Nurnberge, 28.VII. 1496

Sextum de servitute dei [e]t veneratione sanctorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31252

Visual Library

nos in xp̄o. cuius gratia ſaluati eſtis.
Joh. iij. Sic deus dilexit mundū vt
filiū vnigenitū ſuū daret. vt ois q̄ cre-
dit in eū nō pereat. ſ; habeat vitā eter
nā. Tertia rō. quia pater eſt ampliꝰ q̄
parētes carnis. eo ꝙ deꝰ nos ⁊ ꝑntes
creauit. vt dic̄ Damaſ. li. j. c. xv. Vn-
de cū naturale ſit ius ⁊ diuinū ꝑntes
diligere. plus deū tenemur diligere.
Ꝑpendamꝰ q̄nta bn̄ficia cōtulit in ſin
gulis mēbris corpis ⁊ potētijs aie. de
quibus ſi oculis priuati a medico gra
tis reſtitutionē recipemꝰ grati valde
eēmus ei. vn̄ plus ei dilectio exhiben
da eſt q̄ totū corpꝰ dedit. Quarta q̄
noſter gubernator. regit em̄. fouet ⁊ ꝓ
tegit. Multū diligit̄ rex optie regens
ergo ſumme diligat̄ qui celū terrāq̄
⁊ oia elemēta optimo ordie regit. ꝓpt̄
hoies electos potiſſime. Roma. viij.
Scimꝰ q̄m diligētibꝰ deū oia coope-
rant in bonū. nam ſm Aug. deꝰ mala
fieri nō ſineret niſi meliora inde elice
re ſciret. Itē multū diligit̄ paterfami
lias q̄ regēdo. cibaria ⁊ neceſſaria mi-
niſtraret. plus ḡ diligēdus eſt q̄ ꝓpter
noſtrū cōmodū oia creauit. Oia em̄
ſm apl̄m noſtra ſunt. angeli nunc mi
niſtrādo. tandē in patria conletando.
Mala etiā ꝓpter nos in bonū vertun
tur Magnū bn̄ficiū ꝙ generalē influ
entiam nob et alijs ꝓpt̄ nos irradiat.
Quā ſm Greg. ſi ad inſtans ſubtra-
heret in nihilū oia flueret. Quinta q̄
nr̄ redēptor eſt. Vtrū em̄ nob bonū
in h̄ ꝯtulit. qui eramꝰ i captiuitate dia
boli. morti et̄ne addicti. ꝑcio carētes
redēptiōis. q̄s ꝑ filiū ſuū vnigenitū
dilectiſſimū ſibi ꝑ eiꝰ vitā ꝑfectiſſimā
ꝑ mortē crucēq̄ redemit. Qui Rom.
. viij. ꝓprio filio ſuo nō pepcit. ſ; ꝓ no-
bis oibꝰ tradidit illū. Et q̄uis oia dei
bn̄ficia ſint innumerabilia m̄titudie. ⁊
ineſtimabilia magnitudie. crebro pre-
oculis cordis tenēda velut ſcintille di
uine charitatis ad nos calefaciēdum
apta. Et tn̄ q̄ moriēdo ꝯtulit tanq̄ in-
gens ignis debent nos maxime mo-
uere ad deum diligēdum. Sexta q̄a
ſuam preſentiā veriſſime quotidie in
euchariſtie ſacramēto cum imolatur
porrigit. paratꝰ nos exaudire ampliꝰ
q̄ ſi oculis videremus directe corpo-
reis. Beati inquit qui nō viderunt et
crediderunt. Ait em̄ de hoc. Ego vo-
biſcū ſum vſq̄ ad cōſummationem ſe
culi Matth. vlti. Septimo quia pro-
miſit ſe diligentibus premiū inexco-
gitabile. quia Joh. xiiij. Si quis dili
git me. ſermonē meum ſeruabit. ⁊ pa
ter meus diliget eum ⁊ ad eum venie
mus ⁊ manſionē apud eum facieꝰ.
quod erit in patria ꝑfectiſſime.

Capitulum. vj.

Quarto hic mandat̄ nobis ſer- A
uitus deo exhibenda a noſtro
corpore. hoc em̄ Chriſtus oſtē
dit cum dicit Matt. iiij. Dn̄m deū tu
um adorabis. ⁊ illi ſoli ſerues. Vbi
primo videndū de rōne ſeruitutis cor
poralis quā deo tenemur. ⁊ quot ſint
quibꝰ corpaliter deo ſeruire debemꝰ.
Secundo cur illa facere debemus. et
quādo. Tertio qui cōtra hoc faciunt.
Quo ad primū notandū ꝙ ſm Hie-
rony. in p̄mo mandato precipit̄ latria
id eſt ſeruitus, adoratio ſeu reuerētia
et honor deo ſoli exhibēda. Et hoc fit
corde ꝑ fidem. ſpem ⁊ charitatē. Sed
corpe fit ſicut in precedenti capitulo
dictum eſt. Rebus v̄o exterioribus ꝑ
plura alia. Et de tali dicit Tho. ſcd̄a
. ij. q. lxxxv. ꝙ adoratō duplex ē. Vna
interior in vera mētis deuotiōe. Alia
exterior in corporis exhibitione. que
fit alicui tanq̄ ſupmo omniū domio
⁊ talis cultus eſt ſoli deo debitus. q̄a
deus eſt ſummus noſter dominꝰ: rex
⁊ pater ratione creationis. Vnde in
recognitionē noſtre ſubiectiōis ad ta

lem dominū ei obſequia exhibere te-
nemur corꝑalia. ſicut ⁊ ſerui dn̄is tem
poralibꝰ corꝑaliter ſuiunt. ⁊ reuerē-
tiam eis faciunt corporalē. Et hoc tā-
git Malachie .j. Si ego pater veſter
vbi honor meus. Patris em̄ eſt ꝓdu
cere ⁊ gubernare. Vn̄ apl's Rom̄. xij.
Exhibeatis corꝑa veſtra hoſtiā ſanctā
viuentē deo placētem. rōnabile obſe-
B quiū vr̄m. Exhibet aūt reuerētia et
honor ac ſeruitus deo a noſtro corꝑe
multipliciter per geſtus. Quidā ſunt
cōmunes. Alij quibuſdam ſpeciales
Cōmunes ſunt inclinatio capitis orō
vel laus dei vocalis. pectoris tunſio ꝑ
manum. dorſi inclinatio. genuflectio
ambulatio ad loca ſancta. totius car-
nis maceratio ꝑ ieiuniū eccleſie. ⁊ to-
tius corꝑis proſtratio. vel manuū ad
modū crucis extēſio. fletus ⁊ gemitꝰ
ac his ſilīa. q̄ deo reuerenter exhiberi
poſſunt in recognitōnē vniuerſal' ſibi
dominij. Sed notādū ꝙ taliū geſtuū
quidā fiunt cōmuniter in eccleſia vel
in publico. ⁊ talibus reuereri debemꝰ
in publico. Quia de h̄ Matth. v. dici
tur. Sic luceat lux veſtra corā hoībus
vt videāt oꝑa veſtra bona ⁊ glorificēt
patrē veſtrū qui in celis eſt. Alia vō
licet ſint ſigna hūilitatis ⁊ dei obſeq̄a
tn̄ ſi nō ſolent fieri a multis deuotis ī
publico. debent fieri ſolū in ſecreto. vt
ſunt venia. ad modū crucis expanſio
magna pectoris tunſio. Et de his dr̄
Matth. vj. Tu aūt cū oraueris intra in
cubiculuz ⁊c̄. Nam ſm̄ glo. ſuꝑ illud
Matth. xvij. Hoc genꝰ demonioꝝ n̄
eijcit niſi ī ieiunio ⁊ orōne. Dō ibi ca
pit ꝓ talibꝰ geſtibus q̄bus deo ſuimꝰ
⁊ eis mediātibꝰ ꝯtinue oramꝰ. Alij ge
ſtus corꝑis ſūt q̄buſdā deuotꝭ ſpāles
vt criniū abſciſio. oculoꝝ ad celū leua-
tio. auriū ad dei v̄ba vel laudis atten-
tio. nariū in hoſpitalibꝰ corā infirmis
fetidis afflictio. oīm ſex operū mie ex

hibitio. q2 qd̄ minimo feciſtis mihi feci-
ſtis Matth. xxv. Lingue ꝑ abſtinētiā
aliquoꝝ delectabiliū licitoꝝ cruciatō
veſtium duraꝝ induitio. q̄bus tactus
affligit. ⁊ ꝑ caſtitatē cōiugalem vidua
lem ac virgineaz corꝑis ſui imolatio.
talia em̄ corꝑis obſeq̄a deo exhibere
debemus. Sed diceres. poſſumus C
ne talibus. ſanctos venerari: Reſpon
ſio ꝙ ſic. ſaltem quo ad aliq̄. aliter ta-
men ꝙ̄ deū veneramur. Talia em̄ de-
bemus deo exhibere in recognitionez
vniuerſal' ſui dominij. Et talis honor
iſto mō nullatenꝰ exhibēdus eſt ſan-
ctis. ꝫ eoſdem geſtus aliq̄s ſaltē exhi
bere poſſumꝰ ſanctis tanq̄ꝫ dei amicꝭ.
quoꝝ reſpectu ſumus inferiores. qui
ſunt domini noſtri. ꝫ nō principales
potētes nos iuuare. Vbi notandū ꝙ
venerari ſeu adorare poſſumꝰ aliq̄ tri
pliciter. latria. dulia. ⁊ hyperdulia. vt
declarat Thō. in tertio diſ. ix. ⁊ cōmu-
niter doctores idē. Latria. idē eſt ꝙ
ſeruitus deo exhibita. ⁊ poteſt fieri vl'
potuit licite his videlicet. trinitati ꝑ-
ſonaꝝ diuinarū. tribus angelis quos
Abraam vidit. colūbe ſuꝑ xp̄m appa
renti. voci paterne. ſcripture ſacre ver
bis inq̄ntū a deo ꝓceſſerūt. hūanitati
xp̄i deo vnite. cruci xp̄i. imagini xp̄i.
ſacramēto eucharíſtie. veſtimētis. cla
uis ⁊ lancee xp̄i. Dulia vō ſeruitꝰ eſt
exhibita creature. ⁊ veneratio qua ho
norare poſſumus hec. videlicet ange
lum. aīam beatā. beatā virginē. ima-
ginē vtriuſq;. corpus alicuiꝰ ſancti ca
nonizati. ꝑſertim ⁊ publice. pulueres
eiuſdē. oſſa. talos. veſtes. vngues. ⁊ ſi-
milia cōtrectata a ſctīs canonicatis ꝑ
ſertim. ⁊ materiaz de qua pōt ꝑcipi ꝙ
fuerit in corꝑe alicuiꝰ talis ſancti. Sꝫ
hyperdulia. i. maior dulia. q̄ venerari
poſſumus Chriſti crucem. Mariā vir
ginem. ⁊ ſex ſacramēta alia ab eucha
ſtia. Hec Heinricus de gandauo in

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

quodlib. Et Hern. claromōtenſis ibi
dem. Sed querit. An poſſet aliquis
licite aliquē defunctū quē ꝓbabiliter
crederet eſſe in celo venerari ⁊ inuoca
re. Reſpōdet Hoſti. ⁊ Joh. an. in no
uellis de reliquijs ⁊ eoꝝ veneratione.
.c. cū ex eo. Reliquie oīno de nouo in
uente non debēt venerari ſine licentia
ſummi pōtificis ſic ꝙ publice ⁊ ꝑ vni
uerſalē eccl'iam venerent̄. tamē ſi anti
que reliquie noniter inuenirent̄ licet
eas venerari. ſecrete tñ licet deuotio
nē ad talē de quo querit̄ hīc ⁊ eū i oc
culto precari. Itē ibidē. c. audiuim⁹
refert tñ Hoſti. ex tolerātia romāe ec
cleſie magnificū Karolum in ſola ca
pella aquiſgrani ⁊ nō in alijs eccleſijs
venerari. hec de Joh. an. Idem patet
de qbuſdā ſanctis pr̄ibus ordinis fra
trū p̄dicatoꝝ. vt de fratre Merculino
⁊ d̄ fratre Ambroſio qui in quibuſdā
ciuitatibus italie de pape licētia feſti
uant̄. licet nō ſint canonizati vniuer
ſaliter per eccleſiā. Sed quereres qui
geſtus ſunt meliores ꝓ deuotōe: Re
ſpondet̄ ſm Hūbertū. ꝙ genuflectio
manuū aliqualis ꝓtenſio ⁊ oculoꝝ in
celum eleuatio vident̄ corpus. cor et
ſenſum ſurſum eleuare occaſionaliter
plus ꝗ̄ alia. vni tñ ſeruit qd̄ nō alteri.
ergo eligat quiſqꝫ ſibi accomodum.
D ¶ Quo ad ſecundū. Cur iſta debem⁹
a corꝑe exhiberi qui bonoꝝ nr̄oꝝ nō
indiget. Rñdet̄ ideo. primo. qꝛ ſic de⁹
honorat̄ quē honorē nobis facit vtilē
Secūdo vt ꝓxim⁹ edificet̄ ꝑ h̄. Tertio
vt ꝑ talia exteriora ad intra deuotiōe
calcamus. Retinēt em̄ animū vt mi
nus ad mala ꝓfluat. qꝛ ſigna ſenſibi
lia plus mouēt. De corꝑe v̄o ſunt ſpe
ciales rōnes. Naꝫ quia deus corp⁹ no
ſtrū creauit. rexit. aſſumpſit. redemit
ac glorificabit. dignū eſt vt ei obſeq̄a
p̄beat a q̄ talia ſunt ⁊ erūt. Sed q̄rit̄
qñ tenemur ad corꝑalia obſequia dei
exhibēda: Reſpondet̄ ſm Sco. in ter
tio diſ. xxvij. ꝙ die dñico ⁊ magnis fe
ſtiuitatib⁹ pedib⁹ ire debes ad eccl'iaꝫ
audire miſſam totā ꝓpt̄ p̄ceptū. ⁊ re
uerēter inclinare ad eleuatōeꝫ corꝑis
xp̄i. imo h̄ tenet̄ ſacerdos docē ppl'm
vt habet̄ ex̄. li. iij. d̄ cele. miſ. c. ſane. Si
militer qñ portat̄ corpus xp̄i ꝑ ciuita
tem. Et qñ quis vadit ꝓpe locum vbi
ſituat̄ debet reuereri tantū dñm. Cau
te tamē Sco. de hac materia ſicvbi ſu
pra dicit. Qñ hō teneat̄ deuꝫ diligere
gratuite ex p̄cepto forte determinauit
illud p̄ceptū diuinū. Sabbata ſancti
fices. Et maneat vnuſq̄ſqꝫ apud ſe re
colligēdo ſe ⁊ aſcēdendo ad deū ſuūꝫ
Et eccl'ia ſpecificauit q̄ntū ad miſſam
audiēdā. j. de ꝯſe. diſ. j. miſſas. hec ille
diſ. xxvij. Quo ad tertiū notandū E
ꝙ cōtra talem cultū dei faciunt. Pri
mo male euchariſtiā ſumētes. Scdo
loca ſcā deſtruentes. Tertio corā eu
chariſtia et reliquijs ſanctoꝝ ac cruce
irreuerent̄ ſe habētes. Quis em̄ dñs
ſuſtineret a ruſtico vt lutoſis pedib⁹
irreuerēter añ ei⁹ mēſam ambularet:
Similes exceſſus pōdera ſm geſtus
ſupra allegatos.

¶ Capitulum. vij.

q Vinto mādatur nobis ſeruit̄
diuina deo exhibenda per opa
exteriora tripliciter. Sacrifi
cijs. oblationib⁹. ⁊ decimatione. Sa
crificia vt dic̄ Tho. ſcda. ij. q. lxxxvj.
ꝓprie dicunt̄ qñ circa res deo oblatas
aliq̄d fit. ſic ꝙ aīalia occidebāt̄ a ſacer
dote. ⁊ panis bñdicit̄ hodie Vñ ſacri
ficiū dr̄ qꝛ aliq̄s ſacrū eo fac̄. Oblatio
v̄o eſt deo oblatuꝫ ⁊ ſi nihil circa ip̄m
fiat. Sed q̄rit̄. Tenemur ne hodie A
ſacrificia ꝓprie offerre: Rñdet̄ ꝙ ſic.
Vbi notādū ſm eundē ꝙ lex natura
lis dictat deo ſacrificiū offerēdū. vide
licet ꝙ hō ſenſibilib⁹ reb⁹ vtat̄ offerēs